

1983/84:142

Måndagen den 14 maj

Kl. 12.00

1 § Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1983/84:504 om anställningsformen för skogsvårdsstyrelsens skogsarbetare

Anf. 1 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat jordbruksministern om han kommer att vidta åtgärder som innebär att skogsarbetare som är anställda i beredskapsarbete hos skogsvårdsstyrelserna erbjuds tillsvidareanställning.

Frågan har överlämnats till mig.

Eftersom skogsarbetare i allmänhet är tillsvidareförordnade, uppfattar jag frågan så, att den avser beredskapsarbetare vid skogsvårdsstyrelserna.

Beredskapsarbete är ett arbetsmarknadspolitiskt hjälpmedel som syftar till att de som får sådant arbete så snart som möjligt skall beredas arbete på den öppna arbetsmarknaden. En beredskapsarbetare skall därför, utan anspråk på uppsägningstid från någondera part, genast lämna sin anställning om arbetsförmedlingen anvisar ett annat lämpligt arbete. Anställningskyddslagens bestämmelser om uppsägningstid passar därför inte för beredskapsarbeten, och dessa omfattas inte heller av lagen.

En arbetstagare som enligt arbetsmarknadskungörelsen är anvisad ett beredskapsarbete inom det skogligen området med staten som arbetsgivare är anställd enligt ett särskilt kollektivavtal mellan statens arbetsgivarverk och Svenska skogsarbetareförbundet. Enligt detta avtal skall visstidsanställning tillämpas.

Jag vill slutligen betona att ur både sysselsättnings- och skogsvårdssynpunkt är det bra att skogsvårdsstyrelsen anordnar beredskapsarbeten.

Anf. 2 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag får först tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Det handlar egentligen inte om några tillfälliga arbeten. En sammanställning som gjorts av skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län visar att 98 av

beredskapsarbetarna haft en total anställningstid på mindre än 1 år, dock inte sammanhängande. 57 har haft en anställningstid på mer än 1 år. 101 har haft en anställningstid på mellan 2 och 4 år, 23 mellan 5 och 6 år, 28 mellan 7 och 9 år. 17 har haft en anställningstid på 10 år, 12 på 11 år, 10 på 12 år, 1 på 13 år, 5 på 14 år, 1 på 15, 1 på 16 och 1 på 18 år.

Detta visar att beredskapsarbete mera varit någon form av huvudarbetsuppgift. Det skulle ha varit glädjande om arbetsmarknadsministern hade velat gå in på frågeställningen hur de här arbetena skulle omvandlas till fasta jobb. Det var egentligen detta min fråga handlade om. Det är också där jag undrar hur Anna-Greta Leijon som talesman för den svenska regeringen ser på hur man skall fortsätta den här verksamheten. Skall man fortsätta att hålla dessa personer utanför den normala anställningstryggheten och fortsätta med denna verksamhet under nuvarande former, eller skall man omvandla arbetena till fasta jobb inom skogsnäringen?

Anf. 3 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Så länge någon är anställd som beredskapsarbetare, måste reglerna för beredskapsarbetet gälla – regler som inte stämmer överens med dem som vi vanligtvis har på den svenska arbetsmarknaden när det är fråga om anställningstrygghet, uppsägningstid osv. Det ligger i sakens natur att ett arbetsmarknadspolitiskt instrument som ett beredskapsarbete måste kunna avbrytas.

Sedan är ju verkligheten sådan att man ibland får lov att göra undantag från de regler som gäller, och beredskapsarbetet blir för en del människor tyvärr, kan man säga, en anställning mycket längre än vad vi egentligen skulle önska. Det gäller i vissa fall för människor som har speciella personliga svårigheter, att beredskapsarbetet pågår under mycket lång tid.

I vilken utsträckning det är möjligt att låta en större del av dessa personer komma i fråga för vanligt, permanent arbete kan jag inte ge någon uppgift på. Det är arbetsförmedlingens sak att under ett beredskapsarbete ständigt försöka bereda en mer varaktig anställning på den öppna arbetsmarknaden.

Anf. 4 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Det förhåller sig på det sättet, att bara i Norrbotten och Västerbotten inemot 400 skogsarbetare i vardera länet omfattas av den här anställningsformen. Redan i fjol diskuterade vi här i riksdagen om man borde göra ett skogsvårdspaket och om man borde inrätta reguljära jobb i skogsvårdspatruller.

Det är ur strikt facklig synpunkt mycket otillfredsställande att det skall gå till på det här sättet. Jag förstår av de svar jag hittills har fått av Anna-Greta Leijon att regeringen f. n. inte har några som helst planer på att omvandla dessa anställningar från beredskapsarbeten till reguljära jobb.

Överläggningen var härmed avslutad.

Måndagen den
14 maj 1984

---

*Om ungdoms-
arbetslösheten*

Anf. 5 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bengt Wittbom har frågat mig vilka förslag jag kommer att förelägga riksdagen för att minska den verkliga arbetslösheten bland ungdomar. Han har vidare frågat mig vilka åtgärder som jag avser att vidta för att minska riskerna för s. k. inlåsnings effekter och om regeringen avser att förelägga riksdagen förslag som öppnar vägen för s. k. Örebromodeller. Bengt Wittbom har slutligen frågat vilka ändringar i arbetsmarknadslagstiftningen som regeringen tänker föreslå i riksdagen för att stärka ungdomarnas förutsättningar för att komma in på arbetsmarknaden samt vilka åtgärder regeringen avser vidta för att skapa en mer realistisk lönestruktur på arbetsmarknaden.

Jag vill inledningsvis i stort redogöra för min uppfattning om ungdomsarbetslöshetens orsaker, vilken klart skiljer sig från Bengt Wittboms syn. Arbetslösheten bland ungdomar har ökat sedan början av 1960-talet, samtidigt som sysselsättningen i ungdomsgruppen har minskat. Orsakerna till den här situationen är flera: Under 1960- och 1970-talen har en strukturomvandling skett i näringslivet som bl. a. har inneburit att ökade krav ställs på arbetskraften när det gäller både yrkesutbildning och arbetslivserfarenhet. Detta har för ungdomarna inneburit att deras möjligheter att hävda sig i konkurrensen blivit ännu mindre. Samtidigt har den ökande användningen av ny teknik bidragit till att många arbeten som tidigare fungerade som nybörjarjobb utan krav på speciella kunskaper har försvunnit. Ungdomskullarna är dessutom ovanligt stora. Under de närmaste tre fyra åren, då de stora barnkullarna från mitten av 1960-talet lämnar gymnasieskolan och träder in på arbetsmarknaden, kommer konkurrensen ytterligare att hårdna. Dessutom påverkas självfallet ungdomsarbetslösheten också av det allmänt besvärliga läge som har rått på arbetsmarknaden under några år.

För att lösa problemen på arbetsmarknaden krävs en ekonomi i balans. Genom att förbättra förutsättningarna för den svenska industrin så att den kan växa snabbare och bli mer konkurrenskraftig har vi lagt grunden för en stabil och ökad sysselsättning. Nu börjar vi se resultatet av den förda politiken.

I regeringens nyligen presenterade kompletteringsproposition förutses bl. a. att exporten kommer att öka med 7,5 % under år 1984 samt att industrins investeringar samtidigt ökar med 15 %. Från Industriförbundet är tongångarna ännu mer optimistiska när det gäller ökningen i investeringarna. Även om utsikterna nu är ganska ljusa, kvarstår betydande obalanser på arbetsmarknaden. Behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder är därför fortfarande stort.

Regeringen har i kompletteringspropositionen bl. a. lämnat förslag som innebär att ytterligare 15 000 personer – totalt 135 000 – kan genomgå arbetsmarknadsutbildning under nästa år. Samtidigt föreslås att utbildningsinsatser i datateknik påbörjas som ett särskilt pilotprojekt för 5 000

*Om ungdoms-
arbetslösheten*

anställda. För att underlätta för personer som flyttar av arbetsmarknadsskäl föreslås att flyttningsbidraget höjs. Dessutom föreslås att särskilda medel avsätts för medflyttandebidrag till arbetsgivaren. Regeringen föreslår vidare att ett särskilt bidrag skall kunna utgå till arbetslösa som startar egen verksamhet. 10 milj. kr. bör enligt regeringens förslag avsättas för att genomföra AMS program för förbättrad arbetsmarknadsservice. Dessutom tidigare läggs byggprojekt för totalt 1,6 miljarder kronor.

När det gäller särskilda ungdomsprojekt föreslår regeringen att 7 milj. kr. avsätts för att fortsättningsvis stödja ungdomars idéer och initiativ till egen verksamhet. Den mycket lovordade yrkesförberedande praktiken inom försvaret föreslås fortsätta och också utökas. Dessutom föreslås en ändring i lagen om ungdomslag som innebär att fler ungdomar får möjlighet att arbeta åtta timmar.

Totalt föreslår nu regeringen att ytterligare 2,4 miljarder kronor satsas på att förbättra arbetsmarknadsläget.

Bengt Wittbom har i sin interpellation tagit upp riskerna med den s. k. inlåsningseffekten. Med inlåsningseffekt avses en begränsning av ungdomars rörlighet på arbetsmarknaden i samband med heltäckande åtgärdssystem för vissa ungdomsgrupper, t. ex. för 18-19-åringarna.

Bakgrunden till beslutet om lag om ungdomslag var den mycket besvärliga situation som rådde på arbetsmarknaden framför allt för 18-19-åringarna. Under sista kvartalet förra året låg arbetslösheten för denna grupp på över 11 %.

Det är alltså i det här perspektivet som den eventuella risken för inlåsning i åtgärdssystemet skall ses. Dessutom har vid konstruktionen av lagen om ungdomslag stor vikt lagts vid att arbetsförmedlingen – förutom att placering i ungdomslag är den åtgärd som skall utnyttjas när alla andra möjligheter är uttömda – hela tiden under ungdomarnas arbete i ungdomslag skall arbeta med att hitta andra möjligheter till sysselsättning. Under den tid som lagen om ungdomslag varit i kraft har 37 500 ungdomar anvisats. I slutet av april uppgick antalet ungdomar i ungdomslag till 30 400. Det innebär att 7 100 ungdomar har slutat i ungdomslag under den här tiden. Enligt den statistik som hittills finns vet vi att minst 3 700 ungdomar har slutat därför att de har fått ett arbete och att ytterligare 700 har gått till arbetsmarknadsutbildning eller någon annan arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

När det gäller Bengt Wittboms fråga om den s. k. Örebromodellen, dvs. sysselsättningsgaranti också för ungdomar över 19 års ålder, har regeringen beslutat att Örebro kommun som en försöksverksamhet under två år skall erbjuda alla ungdomar i åldern 20-24 år som inte kan sysselsättas på något annat sätt ungdomsarbete i form av varvning av beredskapsarbete och utbildning.

Arbetsförmedlingen skall löpande pröva möjligheten att placera ungdomarna i arbete eller i andra åtgärder. För ungdomar som har varit en längre tid i ungdomsarbete skall arbetsförmedlingen upprätta speciella planer som syftar till en fast förankring på arbetsmarknaden.

De två övriga frågorna som Bengt Wittbom tar upp gäller sådant som

reglerar anställningen, rättigheterna och skyldigheterna på arbetsmarknaden samt lönefrågor. Jag återkommer till samma svar som jag gav i november förra året, då Bengt Wittbom senast berörde dessa frågor. Med den svenska modellen regleras en stor del av dessa frågor genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. Det finns f. ö. inget belägg för att den höga ungdomsarbetslösheten skulle bero på den arbetsrättsliga lagstiftningen.

Anf. 6 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation. Det är tyvärr ett alltigenom alltför negativt svar, som enligt min uppfattning inte på något sätt motsvarar de krav som vi i den svåra arbetslöshetssituationen har rätt att ställa på ett besked från vår arbetsmarknadsminister.

Svaret kan bara tolkas på ett sätt: Anna-Greta Leijon avser inte att göra något utöver de vanliga AMS-insatserna för att komma till rätta med arbetslösheten bland ungdomarna. Svaret verifierar också vad jag tidigare sagt här i kammaren, nämligen att arbetsmarknadsministern och socialdemokraterna i stort sett har slut på idéer och uppslag som i grunden skulle kunna förbättra arbetsmarknadssituationen för ungdomarna. De förutsättningar som traditionell socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik ger räcker tydligen inte längre. Utanför dessa gränser kan man inte gå. Dessutom sätter facket gränser för vad en socialdemokratisk regering får göra. Av det skälet, herr talman, är det ganska naturligt att konstatera att vi måste få en ny majoritet innan det blir möjligt att driva en politik mot ungdomsarbetslösheten som angriper huvudorsakerna till den, inte symtomen.

Socialdemokraterna är naturligtvis mycket bekymrade över att arbetslösheten i dag slår rekord samtidigt som ekonomin, och då särskilt industrikonjunkturen, är på väg uppåt. En jämförelse med högkonjunkturåret 1980 kan tjäna som ett talande exempel på varför regeringen har all anledning att vara oroad. Det året hade ett gott konjunkturläge rått sedan några år. 1981 trodde man att utvecklingen skulle vända till det sämre igen, med en kraftig ökning av arbetslösheten som följd. Då var i genomsnitt 84 000 personer öppet arbetslösa under det första kvartalet. 101 000 personer befann sig i olika typer av AMS-åtgärder. Tillsammans var således 185 000 människor arbetslösa i eller utanför AMS regi varje månad. Då, herr talman, dånade de socialdemokratiska stridstruppeterna högt mot den borgerliga majoriteten för att arbetslösheten var alltför hög. "Borgarna drev medvetet arbetslöshetsskapande politik", hette det då. Och då utställde arbetsmarknadsministern och hennes socialdemokratiska kolleger i opposition de stora växlarna till svenska folket om lägre arbetslöshet med socialdemokratisk politik. Växlarna blev fler och fler under socialdemokraternas oppositionstid.

Men ännu, herr talman, efter två år med socialdemokraterna i regeringsställning har ingen av dessa växlar blivit inlöst. Det beror helt enkelt på att regeringens politik inte visat sig vara kreditvärdig utifrån denna utgångspunkt. Sysselsättningsväxlarna protesteras i rad, nu senast av facket, som enligt uppgifter i Dagens Nyheter kräver 100 000 nya jobb på 24 månader.

Socialdemokratin är helt enkelt, litet oförsiktigt uttryckt, konkursfärdig i sysselsättningsfrågan – i alla fall sett utifrån de löften som ställdes ut i valrörelsen. Bevisen härför är, herr talman, alldeles påtagliga.

Under första kvartalet i år, efter nästan två år med socialdemokratisk regering, ligger den öppna arbetslösheten på genomsnittligt 145 000 personer per månad. 160 000 personer, inkl. 10 000 rekryterade på rekryteringsstöd, är arbetslösa i AMS-åtgärder. Nästan 150 000 är därutöver partiellt arbetslösa, vilket är en fördubbling i jämförelse med högkonjunkturåret 1980. Nästan 7 % av dem som vill ha riktiga jobb är arbetslösa i socialdemokratins och högkonjunktursens Sverige. Under första kvartalet i år sjönk visserligen den öppna arbetslösheten med 5 000 personer – vilket regeringen också gjorde ett stort nummer av – men de av den anledningen kraftigt uppskruvade förväntningarna inför publiceringen av aprilsiffrorna visar med all önskvärd tydlighet att regeringens tal är munväder, som inte har någon förankring i verkligheten: arbetslösheten ökade i april, herr talman. Förändringen av den öppna arbetslösheten skall också ses mot bakgrund av att ytterligare 30 000 personer under samma period registrerades som arbetslösa, men sysselsatta i AMS-åtgärder. Den totala sysselsättningen sägs vidare ha ökat med 10 000 platser, samtidigt som alla vet, inkl. Anna-Greta Leijon och jag, att det endast beror på att tiotusentals nya AMS-arbeten skapats. I realiteten har sysselsättningen på den reguljära arbetsmarknaden minskat.

Herr talman! Arbetslösheten har ökat, och den fortsätter att öka, trots regeringens påståenden om motsatsen. Regeringen borde nu ha lärt sig att det går lika dåligt att försöka prata bort arbetslösheten som att försöka prata bort inflationen. Min första fråga till arbetsmarknadsministern är därför: När kan vi förvänta oss en ökning av antalet sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden?

Det krävs ett klart besked från arbetsmarknadsministern, eftersom vanligt folk för länge sedan slutat att tro på AMS månatliga hurtiga uttalanden om att det blir bättre inom den allra närmaste tiden. De löften om snara förbättringar på arbetsmarknaden som står att läsa i varje månadsrapport från AMS och som regeringsledamöterna instämmer i så ofta de får chansen framstår snart i ett löjets skimmer.

Det går inte att skapa förtroende genom svikna löften. Det vet alla som har erfarenhet av t. ex. barnuppfostran – och det har ju arbetsmarknadsministern. Lille Kalle som blir lovad en karamell av sin far om han läser läxorna ordentligt varje dag börjar snart misströsta, om det inte blir några karameller efter utförd prestation. De första gångerna karamellerna uteblir viftar Kalle säkert bort sitt tvivel och fortsätter att läsa läxorna ordentligt. Men ganska snart blir Kalle övertygad om att pappa luras, och då känner han sig sviken av den han tidigare litat så mycket på. Besvikelsen kan t. o. m. sluta med öppet trots, om pappa fortsätter att ställa karameller i utsikt och krav på läxläsning, trots att både pappa och Kalle vet att det inte blir några karameller.

Herr talman! Risken för trots från väljarnas sida borde stämma socialdemokraterna till eftertanke varje gång de gör nya uttalanden om att det blivit bättre på arbetsmarknaden, trots att nästan alla vet att fallet är det motsatta.

Min andra fråga till arbetsmarknadsministern är därför, om antalet arbetande på den reguljära arbetsmarknaden i dag är större eller mindre än när den socialdemokratiska regeringen tillträdde.

Arbetsmarknadsministerns svar på mina ursprungliga frågor lämnar, som jag sagt tidigare, en del övrigt att önska. Det är en blandning av "jag vet inte", "jag kan inte" och "jag får inte för facket". Problemen med ökade krav på yrkesutbildning och arbetslivserfarenhet för ungdomarna leder inte till någon slutsats. Uppgången i industrin framställs som löftesrik för ungdomarna, trots att inte ens industrin tror på att det skall bli särskilt många fler jobb, framför allt inte för ungdomarna. Den rekordartade AMS-politiken redovisas i kronor och i antalet konstlade jobb, men resultat i form av riktiga jobb för våra ungdomar lyser i stort sett med sin frånvaro. Det förvånar inte, eftersom vi nu vet att AMS-politiken långsiktigt är nästan helt verkningslös vad gäller ungdomarnas möjligheter att få arbete. Den som påstår motsatsen, måste vara blind och döv eller ha vistats utanför landets gränser sedan början på 1970-talet. Anna-Greta Leijon har ju varit närvarande här hemma hela tiden, så hon borde kunna dra de rätta slutsatserna. Men det gör hon tyvärr inte. Min fråga om riskerna för inlåsnings effekter sveps undan med några rader om att det tänkts särskilt på dessa när t. ex. ungdomslagen konstruerades. Några fler rader i svaret ägnas åt det faktum att 3 700 av 37 000 ungdomslagsplacerade ungdomar slutat eftersom de har fått jobb. Det är bra. Men det framställs som ett anmärkningsvärt resultat av ungdomslagen och av regeringens insatser att 10 % av ungdomarna fått jobb. Hur kan arbetsmarknadsministern veta att färre ungdomar skulle ha fått riktiga jobb innan den välsignade ungdomslagen kom till? Naturligtvis har Anna-Greta Leijon ingen aning om hur det förhöll sig då, vilket i all blygsamhet borde föranlåta henne att vara mer ödmjuk inför möjligheten att det kunde ha varit fler som fick jobb snabbare utan ungdomslagen, särskilt som ungdomslagen styr in ungdomarna i den offentliga sektorn i full skala, en offentlig sektor som inte kommer att kunna erbjuda alla dessa ungdomar jobb i framtiden. Men om det nu är så som arbetsmarknadsministern vill låta påskina, att fler får jobb med ungdomslag än utan, vill jag ha svar på frågan hur mycket den genomsnittliga arbetslöshetstiden för 18- och 19-åringarna minskat sedan den 1 januari 1984, då ungdomslagen infördes. Den uppgiften, herr talman, är det enda säkra bevis vi kan få på att ungdomslagen har varit effektiv.

Herr talman! Vi får i svaret också veta att utbyggnaden av det sista steget i terapikedjan för ungdomar skall påbörjas: ett åttaårigt omhändertagande i offentligt konstlat arbete för ungdomar som börjar med ungdomsplatser för 16- och 17-åringar, fortsätter i ungdomslag för 18- och 19-åringar och slutligen avslutas i Örebromodellen för 20 till 24-åringar – en satsning som, när den är fullt utbyggd, kan komma att beröra i runt tal 100 000 ungdomar. Det är nog bara Anna-Greta Leijon som inte är bekymrad över de långsiktiga effekterna av detta gigantiska terapiprogram som håller på att byggas upp. Och jag måste fråga om Anna-Greta Leijon inte hyser något tvivel på terapikedjans möjligheter att lyckas med att snabbare än i dag ge ungdomar-

na riktiga jobb på den reguljära arbetsmarknaden.

När det gäller arbetsmarknadslagar och lönesättning får vi självfallet heller inga riktiga svar. Arbetsmarknadsministern glömmer bort att varje regering har möjligheter att på olika sätt påverka lagar och löneutveckling. Det är särskilt förvånande att en minister i den regering som öppet hotar med tvångslagstiftning på avtalsmarknaden efter årets avtalsrörelse och som om några veckor skall genomföra nya s. k. överläggningar med parterna på arbetsmarknaden om avtalsrörelsens resultat, nu hävdar att påverkan på lönebildningen är otänkbar. Ett logiskt antagande är att regeringen tar mindre allvarligt på ungdomsarbetslösheten än på arbetslösheten bland de vuxna.

Anna-Greta Leijon måste klargöra skillnaden mellan regeringens vilja att ingripa och minska riskerna för arbetslöshetsskapande löneökningar för den vuxna befolkningen och oviljan att göra samma ansträngning för ungdomarna. Det är en logisk fråga som kräver ett logiskt svar.

Herr talman! En analys av ungdomsarbetslöshetens utveckling visar hur omöjligt det i realiteten är att bekämpa symptomen på den växande arbetslösheten bland ungdomar, om man inte är beredd att också angripa de verkliga orsakerna.

Arbetsmarknadsläget för ungdomar fortsätter att vara utomordentligt svårt. Det finns klara tendenser till fortsatt trendmässigt växande arbetslöshet bland ungdomarna. Trots mer omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder än någonsin tidigare just för ungdomarna står fler och fler unga människor inför arbetslöshet vid sitt inträde på arbetsmarknaden.

I mars månad var fördelningen av den totala arbetslösheten bland ungdomar följande: Öppet arbetslösa 36 000, ungdomar i beredskapsarbeten 38 900, ungdomar placerade i ungdomslag 28 600 och ungdomar placerade i ungdomsplatser 21 000 – totalt 124 500. I april månad var det i stort sett lika många.

Regeringens och riksdagens desperation över den växande ungdomsarbetslösheten har tagit sig uttryck i bl. a. beslut om tvångssysselsättning för ungdomar mellan 18 och 19 år i ungdomslag. I förlängningen håller nu liknande åtgärds paket på att utvecklas. Örebromodellen med konstlad sysselsättning för ungdomar mellan 20 och 24 år kommer efter försöksperioden i Örebro med all sannolikhet att kopieras i stor skala över hela landet.

Insikten om de allvarliga inläsningseffekter som är förknippade med detta sätt att angripa ungdomsarbetslösheten sprider sig, herr talman, tyvärr alltför sakta bland de ansvariga. Det visar inte minst arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijons inställning. Ambitionen att minska arbetslösheten får motsatt syfte – det finns risk för att resultatet i stället blir fortsatt trendmässigt växande ungdomsarbetslöshet. Det stora hotet, herr talman, är inte terapi-kedjan i sig, utan det stora hotet mot ungdomarnas möjligheter att få jobb i framtiden är framför allt de starka intellektuella inläsningseffekterna hos många politiker och beslutsfattare på området.

Med inläsningsproblemen är bara ett symptom på de svårigheter som föreligger när det gäller att bekämpa ungdomsarbetslösheten. I realiteten är

lagstiftning, ingångslöner och yrkesutbildningssystem de verkliga hindren för en långsiktigt växande arbetsmarknad för ungdomarna. Den stela och krympande arbetsmarknaden är ytterligare en viktig förklaring.

Arbetsmarknadslagarna skapar problem, eftersom de ensidigt är inriktade på att skydda dem som redan har jobb. De som står utanför arbetsmarknaden, vilket alla ungdomar gör i starten, missgynnas kraftigt.

Ingångslönerna för ungdomar är en tung faktor som förklarar utvecklingen. Det finns i dag en bred enighet bland ekonomer, näringslivsfolk, forskare, inom den borgerliga oppositionen och även bland många fackligt aktiva människor om det starka sambandet mellan den långsiktiga löneutvecklingen för ungdomarna och arbetslösheten bland dessa. En relativ sänkning av lönerna för ungdomarna, i förhållande till den erfarna och utbildade arbetskraften, är ett villkor som måste uppfyllas, om vi vill bryta arbetslöshetstrenden bland ungdomarna under 1980-talet. Regering och riksdag spelar här en mycket viktig roll – som opinionsbildare och påtryckare men också som beslutsfattare, inte minst i funktionen som offentlig arbetsgivare. Riksdagens och regeringens inflytande över parternas långsiktiga handlande får inte underskattas. Parternas rädsla för redkordarbetslöshet måste förr eller senare leda till att man är beredd att anpassa sig till verkligheten. Vårt jobb som politiker, herr talman, är att påskynda den anpassningsprocessen.

Även yrkesutbildningssystemet har stor betydelse för ungdomarnas möjligheter att erhålla jobb vid inträdet på arbetsmarknaden. Oavsett formerna visar sig lärlingsutbildningen vara mer framgångsrik än det slutna system med gymnasial yrkesutbildning som vi nu tillämpar i vårt land. Kontakten mellan arbetsliv, dem som sysslar med yrkesteknisk tillämpning ute på arbetsmarknaden och ungdomarna breddas och fördjupas under yrkesutbildningstiden i lärlingssystemet. Ett lärlingssystem anpassat efter svenska förhållanden och villkor är nödvändigt som *en byggsten* i en realistisk strategi för att man långsiktigt skall kunna skapa högre sysselsättning bland ungdomarna under 1980-talet.

Herr talman! Regeringens och arbetsmarknadsministrarnas ovilja, och till någon del oförmåga, att ens diskutera andra metoder än traditionell socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik, sanktionerad av facket, när det gäller att bryta den fortsatta försämringen av arbetsmarknadsläget för ungdomarna ger oss klara besked. Det måste komma en ny regering med en ny politik, innan det går att göra något åt de verkliga orsakerna. En ny regering, herr talman, är en borgerlig regering. En ny politik är t. ex.:

1. En ny yrkesutbildning som svarar mot kraven på bättre yrkeskunskaper och större arbetslivserfarenhet bland ungdomarna. Förslaget finns på riksdagens bord under det samlande namnet lärlingsutbildning.
2. Generell rätt till sex månaders provanställning och rätt till korttidsanställningar utan restriktioner för ungdomar. Man borde även pröva möjligheten att undanta ungdomar under 25 år från t. ex. förtursreglerna i Åmanlagstiftningen.

3. Aktioner från regeringens sida för att åstadkomma en bred överenskommelse mellan regering och arbetsmarknadens parter om en treårig sänkning av arbetsgivaravgiften för ungdomsgrupperna kombinerad med ett lönestopp för ungdomar under 20 år.
4. En frizon för ungdomsarbete. Arbete för arbetslösa tonåringar, med lägre avgifter och ett minimum av krångel och regler. Det kunde gälla t. ex. All-Fix, barnflickor etc. i stor skala, på grundval av egna ekonomiska meriter, och i hela landet.
5. Ungdomsföretagarcentra utanför byråkratin och AMS. Stiftelser för kreativitet och företagande spridda över hela landet. Samarbete mellan lokalt näringsliv, banker, skolor, utbildningsanstalter etc. med ett minimum av statlig och offentlig inblandning.
6. Särskild yrkesutbildning för de långtidsarbetslösa ungdomar som inte har några egentliga yrkeskunskaper. Det kunde vara en typ av lärlingsutbildning med rejäla statsbidrag för de socialt utsatta ungdomarna.
7. *Realistiska proportioner i fråga om AMS-politiken för ungdomar.*

Detta, herr talman, är ett begränsat axplock beträffande det nytänkande som gror och spirar utanför socialdemokratin. Det är tankar som växt, och som växer sig, starka i en fri och öppen debatt. Om landet bara får en ny och fördomsfri trädgårdsmästare i arbetsmarknadspolitikens trädgård, kommer skördarna så småningom säkert att bli bättre än de som ställs i utsikt i arbetsmarknadsministrernas svar här i dag.

Anf. 7 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag vet inte vilken erfarenhet som Bengt Wittbom själv har av barnuppfostran. Men jag vill tala om att den lille Kalle som finns hemma hos mig får lov att läsa sina läxor utan karameller.

Sedan tycker jag att det är förvånande med den väldiga kritik som Bengt Wittbom kommer med beträffande ungdomslagen – mot bakgrund av att Bengt Wittbom själv var med och ställde upp för den lagstiftningen, när vi i riksdagen kunde ena oss strax före jul om ungdomslagen. Jag uppfattade då att Bengt Wittbom, liksom vi andra här i riksdagen, tyckte att det kändes mycket skönt att vi tillsammans kunde hitta en form för att försöka lösa de stora ungdomsarbetslöshetsproblem som vi då visste fanns på den svenska arbetsmarknaden. Jag tycker det är sorgligt att Bengt Wittbom har glömt vad han själv sade vid den tidpunkten.

Bengt Wittbom talar om alla insatser inom arbetsmarknadspolitikens ram, inkl. ungdomslagen, som meningslösa terapiarbeten. Jag måste säga att jag tycker det är ett ganska trist sätt att debattera. Vilka arbeten är det egentligen, Bengt Wittbom, som är viktiga och väsentliga i samhället? Den vanligaste måttstock som vi har för att bedöma om ett arbete är terapi eller är mer värdefullt är att se om det prissätts på den vanliga arbetsmarknaden. Det är ett marknadssystem som naturligtvis har stora fördelar och som väl förmodligen är ofrånkomligt, men samtidigt måste vi konstatera att det systemet ibland leder oss fel.

Vad är det, Bengt Wittbom, som våra ungdomar i ungdomslagen gör? Det

är väldigt mycket av olika arbetsuppgifter. En del mäter sjödjupet i sjöar som vi vet är förorenade. Jag skulle vilja påstå att det – både för de ungdomar som utför detta arbete och för samhället som helhet, på både kort och lång sikt – inte är ett bortkastat terapiarbete. Det är en mycket viktig samhällsuppgift som dessa ungdomar utför, en uppgift som vi hittills inte haft råd att utföra på annat sätt. Det är en arbetsuppgift som till sin art och karaktär – och också beträffande tillfredsställelsen för dem som utför det, skulle jag föreställa mig – är väl så stor som uppgiften att stå vid pralinbandet i någon chokladfabrik.

Ungdomarna i ungdomslagen utför andra arbetsuppgifter som precis på samma sätt tillför oss alla väldiga tillgångar. De hjälper pensionärer med allehanda arbetsuppgifter. Andra ungdomar reparerar leksaker som hör till daghem, fritidshem och lekskolor. Andra tillverkar sådant som sedan skickas till u-länderna.

När man så schablonmässigt ”skåpar ut” hela verksamheten i ungdomslagen och annan verksamhet som finns inom arbetsmarknadspolitiken som meningslöst terapiarbete, då ligger man långt ifrån den verklighet som människorna upplever i sin vardag.

Ungdomslagen handlar inte bara om att vi skall ge tillfällig sysselsättning åt ungdomarna. Ur ungdomslagen kan också växa mycket annat. En del av det som Bengt Wittbom räknade upp i sina punkter, i slutet av sitt anförande, finns faktiskt redan som en möjlighet i ungdomslagen. Om Bengt Wittbom ägnade bara en bråkdel av den tid som han ägnar åt att skälla på ungdomslagen till att i stället påpeka, redovisa och informera ungdomarna om de möjligheter som finns att själva bilda t. ex. allfixbolag eller annan verksamhet, vad den nu kan handla om, med hjälp av ungdomslagets pengar, skulle hans insatser konkret betyda mycket ute på arbetsmarknaden. Det finns en möjlighet för de ungdomar som går i ungdomslag, och som själva har en egen idé som de vill pröva som ett affärsföretag, att göra det inom ramen för den lagstiftning som vi har. Dessutom, vilket Bengt Wittbom också vet, kommer vi att fr. o. m. den 1 juli – om riksdagen så godkänner – också ge äldre arbetslösa möjlighet att byta ut sitt arbetslöshetsstöd mot ett stöd för att starta egen verksamhet.

Det finns en risk att vi låser in ungdomar i en offentlig sektor, att vi över huvud taget låser in arbetslösa i en offentlig sektor med socialdemokratis politik, säger Bengt Wittbom. Om det vill jag säga att den redovisning som jag gav alldeles nyss rörande effekterna av ungdomslagen visar att det inte är någon större risk för den här inlåsningseffekten. Teoretiskt är det naturligtvis inte bra om man hamnar i en situation där arbetskraft efterfrågas ute i t. ex. exportindustrin och industrin inte kan få den arbetskraften därför att den är upptagen i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder, t. ex. ungdomslag. Men verkligheten är inte sådan att det är något problem för oss i dag.

De svårigheter som vi har att rekrytera teknikerpersonal och vissa yrkesskickliga arbetare inom industrin beror inte på att vi har en arbetsmarknadspolitik som omfattar många personer i landet. Syftet med åtgärderna är inte att låsa in folk i den offentliga sektorn, utan syftet är att vi skall utnyttja arbetslöshetstid till något annat än att betala ut kontantstöd. Vi skall både

hos de enskilda individerna och hos samhället i stort kunna få ut nyttigheter. Det får vi genom de arbetsmarknadspolitiska insatserna.

Bakom Bengt Wittboms kritik ligger naturligtvis inte bara frågor som rör sysselsättningen utan också en mer ideologiskt präglad inställning till den offentliga sektorn. Från socialdemokratiskt håll menar vi att den offentliga sektorn också ger oss en möjlighet att fördela tillgångarna mera rättvist i samhället. Därför har vi inte samma motvilja som moderaterna mot den offentliga sektorn.

Industrikonjunkturen är god, säger Bengt Wittbom, men det är ändå inte särskilt löftesrikt för de arbetslösa, särskilt inte för ungdomarna. Jag kan hålla med om att det går för långsamt när det gäller nyanställningarna inom industrin. Men trots allt är det en väldig skillnad nu mot förhållandena under de år då vi hade borgerligt styre i landet. Då tappades industrin på 30 000–40 000 jobb varje år. Det var en oerhört negativ utveckling, som hade varit katastrofal för landet om den hade fått fortsätta.

Nu har vi tack och lov lyckats vända denna negativa utveckling. Men, Bengt Wittbom, visst skulle det vara bra om industrins arbetsgivare bättre såg om sitt hus. Visst hade det varit bra om många flera av dem lyssnat vid den här tiden förra året när vi sade till dem: Utnyttja nu samhällets möjligheter till utbildning av de grupper som ni vet att ni om ett eller ett och ett halvt år kommer att ha brist på! Många arbetsgivare var alltför korttänkta i den planeringen, och det hämmar sig nu.

Visst vore det bra om många arbetsgivare i stället för att utnyttja övertidslagets möjligheter till maximum eller därutöver nyanställde ungdomar.

Jag ser, herr talman, att min taletid strax är ute. Jag hade ytterligare en del saker att säga om Bengt Wittboms anförande, och jag ber att få återkomma till det i ytterligare en replik.

Anf. 8 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag vill säga till Anna-Greta Leijon att våra – om jag så får kalla det – svårigheter under de senaste månaderna att tala med varandra om de här sakerna faktiskt har gjort att jag verkligen vinnlägger mig om att försöka få till stånd en konstruktiv diskussion med arbetsmarknadsministern om dessa problem.

När det gäller ungdomslagen, som jag i dag inte hade tänkt ägna någon särskild lång debattid, vill jag bara säga att visst var vi med om beslutet. Vi står fortfarande bakom vad vi anser vara riksdagens grundläggande syn på ungdomslagen. Den var aldrig att ungdomar skulle ösas in i ungdomslagen så fort de stack in näsan på arbetsförmedlingen. Så går det tyvärr till i dag. Det kan säkert rättas till, och det vore bra om vi kunde göra det med gemensamma ansträngningar.

Mitt sätt att debattera är trist, säger arbetsmarknadsministern. Det säger alltid arbetsmarknadsministern – så fort vi har en debatt är det trist. Jag kan väl då inte göra annat än att be om att från talarstolen få en instruktion av en vars debattstil inte är trist. För att replikera tycker jag att arbetsmarknadsmi-

nisterns debattstil också är litet trist. Arbetsmarknadsministern svarade aldrig på några frågor – jag har i dag ställt tre väsentliga frågor. Arbetsmarknadsministern reagerar nästan aldrig på de förslag som framförs från riksdagens talarstol. Jag har lagt fram sju punkter som kan vara värda att diskutera, speciellt mot bakgrund av att ungdomsarbetslösheten de facto fortfarande är alarmerande hög och fortsätter att öka.

När det gäller lille Kalle har jag också erfarenheter av att fostra barn. Eftersom Kalle inte får några karameller när han tar sin del av ansvaret, vore det bra om regeringen slutade att dela ut karameller i sysselsättningsfrågan till opinionen. Arbetsmarknadsministern har ju samma erfarenhet som jag, nämligen att man inte skall utlova belöningar för prestationer för att sedan, när prestationerna är utförda, inte dela ut belöningarna.

Vår grundläggande syn på dessa frågor är ju faktiskt att vi så långt som det någonsin är möjligt vill undvika att skapa ett beroende hos de enskilda ungdomarna av statsmakterna. Vi vill inte ha ett växande antal ungdomar som för sin försörjning och sin framtid är beroende av de beslut vi fattar här i riksdagen eller av de beslut som den enskilde arbetsförmedlaren eller den som betalar ut arbetslöshetsunderstöd fattar. Vi vill skapa förutsättningar för ungdomarna att få jobb på egna meriter och egna kvalifikationer, att kunna leva på sin egen inkomst och inte behöva leva på bidrag. Det är kanske där vi i grunden skiljer oss. Arbetsmarknadsministern tycks inte ha någon förståelse för att det utifrån den enskilda människans utgångspunkt faktiskt är en skillnad mellan att kvittera ut pengar från ett riktigt jobb och att gå till AMS och hämta bidrag. Det är en väsentlig skillnad. Vår gemensamma strävan borde vara att färre skall bli bidragstagare än att fler skall bli det.

Det är säkert många bra saker som görs i ungdomslagets regi – jag tvivlar inte en sekund på det. Det visar de erfarenheter jag fått ta del av när jag rest runt i landet. Men tänk så mycket bättre om vi kunde ändra förutsättningarna för den här verksamheten, så att mycket av detta kunde ske fritt, oberoende av bidragstalongerna från AMS.

Jag har här lagt fram åtminstone tre förslag som borde vara värda att diskutera och som skulle underlätta detta, så att vi slapp göra tiotusentals ungdomar till bidragstagare.

Marknadssystemet går fel ibland, säger Anna-Greta Leijon. Det håller jag inte med om! Jag vill påstå att den politiska inblandningen i marknadsekonomin slår fel ibland. När socialdemokratin reagerar slår den alldeles fel och blir alldeles för omfattande.

Om vi förstärker marknadsekonomin och ser till att vi kan åstadkomma t. ex. relativt sett lägre ungdomslöner, kommer det att bli fler jobb för ungdomar. Går man ut och frågar ungdomarna i dag, arbetsmarknadsministern, är de flesta av dem mycket mer intresserade av att jobba till något lägre än avtalsenlig lön i ett riktigt jobb än att kvittera ut 120 kr. om dagen i ett ungdomslag. Många ungdomar reagerar på det här genom att säga: Vi vill inte bli omhändertagna, vi vill inte bli bidragsberoende, vi vill inte ha beredskapsarbetslön – vi jobbar i stället i vårt fria projekt och tjänar ihop 1 500–2 000 kr. i månaden, och det gör vi därför att vi då känner att vi lever

på egna meriter. Då är det vårt eget jobb som har skapat vår lön, och då är det inte AMS-tjänstemän och politiker som säger: Vi skall ta hand om er, vi skall hjälpa er, utan då lever man på egna kvalifikationer.

Herr talman! Jag ställde ett antal frågor till Anna-Greta Leijon. Jag har inte fått något svar på de frågorna. Jag har inte heller fått höra några reflexioner kring mina sju punkter. När arbetsmarknadsministern har kompletterat sin tidigare framställning vore jag utomordentligt tacksam för att åtminstone bemötas av ett försök att diskutera de seriösa saker som jag har tagit upp i den här debatten.

Anf. 9 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bengt Wittbom säger att marknadskrafterna aldrig tar fel. Det tycker jag var ett påstående som var ganska avslöjande men också, tycker jag, egentligen ganska förvånande för att komma från en svensk moderat. Även om vi socialdemokrater och moderaterna har mycket olika inställning till marknadsekonomin trodde jag att även företrädare för moderata samlingspartiet i Sverige erkände att det då och då händer att man hamnar fel, om man bara litar på marknadskrafterna. Jag hoppas att jag antingen missförstod Bengt Wittbom på den här punkten eller att han – som vi alla kan göra ibland – råkade uttrycka sig slarvigt.

Om vi inte på olika sätt justerar den utveckling som marknadsekonomin själv står för hamnar vi i ett samhälle som är mycket brutalt mot dem som inte har egna vassa armbågar att ta sig fram med. Om man tittar ut över världen och ser på ungdomsarbetslösheten kan man inte precis påstå att det finns något belägg för att säga att vi i Sverige, med den svenska arbetsmarknadspolitiken, skulle ha ett sämre läge än man har i andra länder. Tvärtom är det ju så att vi här i landet både när det gäller ungdomsarbetslösheten och när det gäller arbetslösheten allmänt sett står oss väl vid en internationell jämförelse. Det är ingen tröst för dem som är arbetslösa här i landet, och vi kommer aldrig i Sverige att komma undan våra egna interna problem genom att hänvisa till andra länder, men när vi skall leta efter lösningarna – vad vi skall göra för att minska arbetslösheten – är det intressant att se på förhållandena runt om i världen. Då kan vi konstatera att de länder som har betydligt lägre löner än vad Sverige har, de länder som saknar den svenska arbetsrättsliga lagstiftningen, inte står med bättre arbetslöshetssiffror. Arbetslösheten bland ungdomar har, som jag sade, tyvärr sina rötter ganska långt tillbaka i tiden. Det är många djupgående förändringar på arbetsmarknaden som leder till ökad arbetslöshet. Det är inte så enkelt som det framställs väldigt många gånger från moderaternas, och från Bengt Wittboms sida här i dag, att den arbetsrättsliga lagstiftningen eller löneläget skulle vara några allena saliggörande förklaringar till läget. Det är komplicerade orsakssammanhang som ligger bakom ungdomsarbetslösheten.

Ungdomarna skall inte vara beroende av bidrag. Nej, det var just därför som vi införde ungdomslagen. För att *hindra* att ungdomar träder in i vuxenlivet som bidragstagare införde vi ungdomslagen. Jag vet inte vad Bengt Wittbom egentligen menar, när han säger att riksdagens avsikt inte var

att ungdomar skulle ösas in i ungdomslagen. Riksdagens avsikt var att de ungdomar som inte fick jobb på den öppna marknaden, utbildning eller jobb med hjälp av någon annan arbetsmarknadspolitisk åtgärd skulle få plats i ungdomslagen. Riksdagens avsikt var att vi skulle skapa ett system som täckte in alla 18–19-åringar. Om vi inte skulle ha följt det beslutet hade vi hamnat i en situation, där mängder med ungdomar hade blivit just det som Bengt Wittbom säger att de inte skall bli: bidragstagare.

Man skall ha jobb på egna meriter och egna kvalifikationer. Ja visst, men vi måste se till att människor har en chans att få de här meriterna och kvalifikationerna.

Tyvär säger väldigt många enskilda arbetsgivare åt ungdomarna, att dessa inte kan få plats i företaget – jag vet ingenting om dig, du har aldrig varit ute på arbetsmarknaden. Vi kräver lönsamhet från första dagen, säger dessa arbetsgivare. För väldigt många av ungdomarna handlar det ju om att de genom ett arbete i ungdomslag har möjlighet att visa upp just sina meriter och kvalifikationer.

När det gäller de frågor som Bengt Wittbom ställde, så var det en av dem som gällde den genomsnittliga arbetslöshetstiden för 18–19-åringar. Statistiken för den genomsnittliga arbetslöshetstiden är inte uppdelad så att vi kan göra redovisningar på 18–19-åringar.

Sysselsättningen är högre i dag än den var när vi tillträdde. Man måste vara blind och döv – blind och död kanske t. o. m., jag vet inte – om man inte ser att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna inte har lett till något.

Jag skulle alltså vilja säga att man måste vara blind och döv eller också väldigt okänslig för hur människor upplever sin situation, om man inte inser att arbetsmarknadspolitiken har tillfört det här landet och dess invånare väldigt många tillgångar. Vi har i Sverige en arbetslöshet som ligger lågt internationellt sett. En av de allra väsentligaste orsakerna till detta är just den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Bengt Wittbom tycker inte på det här sättet, och han är inte ensam om det. Det framgår ju också av den motion som moderaterna alldeles nyligen har lagt fram med anledning av kompletteringspropositionen, att Bengt Wittbom och övriga moderater är beredda att öka arbetslösheten. Moderaterna säger t. ex. att nu när vi har ett sådant bra konjunkturläge, och nu när industrin själv säger att den skall investera, då skall vi inte satsa närmare 1,3 miljarder kronor på tidigareläggning av statliga investeringar som regeringen föreslår och inte heller satsa 50 milj. kr. i kommunala ROT-pengar.

Vad skulle resultatet bli om man följde moderaternas politik på den här punkten? Det skulle leda till en ökad arbetslöshet bland byggnadsarbetare. Detta skulle dessutom få indirekta effekter – ökad arbetslöshet också bland andra grupper.

Bengt Wittboms partiledare har ett antal gånger varit ute och sagt att arbetsmarknadens parter ensamma skall ta ansvaret för vad som händer vid förhandlingarna, om parterna förhandlar sig fram till avtal som innebär så höga löneökningar att det leder till arbetslöshet. Detta är helt i linje med den politik som också Bengt Wittbom har förespråkat här och som innebär att vi

skall avrusta arbetsmarknadspolitiken steg för steg.

Jag tycker att den utveckling som vi nu har och har haft i det här landet, och som vi har kunnat jämföra med motsvarande politik i andra länder ända sedan vi började bygga upp svensk arbetsmarknadspolitik, visar att den väg som moderaterna vill gå skulle leda oss till samma förödande situation som man har i andra länder när det gäller arbetslöshet. Där diskuterar man ju inte sådana arbetslöshetstal som vi har utan siffror på det dubbla och ännu mer. Det är inte något eftersträvansvärt att avrusta den svenska arbetsmarknadspolitiken. Både ungdomar och äldre arbetslösa skulle fara mycket illa av det och bli fler och fler i det samhälle som Bengt Wittbom förespråkar.

Anf. 10 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Nu befinner vi oss i den politiska slugger-världen. Den socialdemokratiska regeringen har i otaliga dokument under de senaste åren sagt att parterna på arbetsmarknaden måste ta ansvar för löneutvecklingen, så att den inte skapar arbetslöshet. Finansministern har t. o. m. sagt att han inte är beredd att administrera en sönderfallande ekonomi, och han är inte beredd att ta ansvar för löneavtal som går utöver vad som är möjligt att leva med, om man vill försöka att i någon mån upprätthålla sysselsättningen. Då är det ju inte så märkligt att vi moderater också säger att om man påstår att parterna måste ta detta ansvar, då skall man också kräva att de gör det. Men samtidigt säger vi att det är en självklarhet i ett civiliserat land, i ett välståndssamhälle, att man tar hand om och tar ansvar för de människor som utsätts för arbetslöshet. Det skyddet *måste* statsmakterna ge. Men det innebär inte att vi skall rusa som tättingar efter parterna och i alla lägen lyfta av dem ansvaret. Då kommer de naturligtvis att lära sig att det inte gör så mycket om man passerar gränsen för vad som leder till arbetslöshetsskapande avtal, därför att det tar regering och riksdag hand om.

Det finns många varianter och många sätt att göra detta. Folkpartiledaren föreslog häromveckan *ett* system. Det finns andra system som är tänkbara, t. ex. att låta parterna utan vidare få finansiera arbetsmarknadspolitiska insatser över en viss grundnivå när det gäller direkt sysselsättningskapande åtgärder, t. ex. de kostnader vi har utöver satsningarna på ordentlig yrkesutbildning. Det finns möjligheter till arbetslöshetsskatter. Det finns förslag om att öka den enskildes finansiering av arbetslöshetsförsäkringen. Men det finns inga förslag, arbetsmarknadsministern, om en nedrustning av den svenska arbetsmarknadspolitiken. Det finns förslag om en utveckling av den, och de förslagen kommer från oppositionen och inte från regeringen.

”Marknadskrafterna tar aldrig fel” – nej, så sade jag inte, Anna-Greta Leijon. Jag bara konstaterade att marknadskrafterna och de positiva delarna i dem inte får en chans att fungera tillräckligt bra eftersom den politiska inblandningen är alldeles för omfattande. Regeringen vill ju också stärka marknadsekonomin och säger att det är en av förutsättningarna för att klara landets kris och klara sysselsättningen. Vad är det då för fel på att vi vill stärka marknadskrafterna och marknadsekonomin möjligheter att fungera?

”Marknadsekonomin samhälle är fyllt av brutalitet och vassa armbågar.”

Ja, för att kontra på samma nivå, Anna-Greta Leijon: Det socialistiska Sverige är fullt av bidrags- och understödstagare, och de blir allt fler. Färre och färre får en chans att leva på egna meriter.

Vi vänder oss inte mot arbetsmarknadspolitiska insatser. Men vi vänder oss mot fortsatta arbetsmarknadspolitiska insatser på rekordnivå, när erfarenheten visar att de inte ger resultat. Arbetsmarknadspolitiken i sig skall ju vara kortsiktig och satsa på snabba förändringar för att ge folk riktiga jobb. Den uppgiften klarar inte vår arbetsmarknadspolitik fullt ut i dag – det måste vi ju vara överens om.

Arbetsmarknadsministern säger att det inte är så enkelt som löner och lagar. Men nog har väl ändå lönerna och arbetsrättslagstiftningen betydelse, fru arbetsmarknadsminister, och nog har väl framför allt systemet för yrkesutbildning betydelse? Även om arbetsmarknadsministern inte tillmäter detta lika stor betydelse som jag gör, så måste det ändå vara värt att försöka diskutera dessa frågor konstruktivt.

Så var det ungdomslagen igen. Vi håller fast vid att det är för stora mängder ungdomar som för snabbt föses in i ungdomslagen. Det står i det beslut som riksdagen fattade, att placeringen i ungdomslag skall vara den absolut sista utposten mot arbetslöshet. I dag går det tyvärr till så på alltför många ställen, att det första man frågar en ung människa som kommer in till arbetsförmedlingen är: "Hur gammal är du?" Säger han då att han är 18 – alternativt 19 – år, så åker han in i ett ungdomslag. Det är för stor diskrepans mellan den hanteringen och riksdagens beslut.

Herr talman! För att i någon mån göra en lång debatt kortare: Det finns många saker som man kan göra för att sätta fart på byggandet, för att skapa växande arbetsmarknad och för att bryta trenden med ökande arbetslöshet. I Sverige ökar ju arbetslösheten, men i många OECD-stater, styrda av våra partibröder t. ex., har den en nedåtgående trend. Det skulle leda för långt att gå in på detta, men ett tips till arbetsmarknadsministern är att man kunde tänka sig att ta bort avdragsrätten för räntor på egnahem. Då skulle säkert fler få möjlighet att skaffa sig egnahem, och då skulle det byggas litet mer. Det är alltså *ett* förslag.

Slutligen, herr talman, vill jag bara ta upp en av mina sju punkter. Är arbetsmarknadsministern beredd att sätta sig ned med parterna på arbetsmarknaden och diskutera en överenskommelse om lönestopp för ungdomar under 20 år – med motprestationen att riksdagen ställer upp med t. ex. en 15-procentig arbetsgivaravgiftssänkning under tre år?

Anf. 11 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Vi har i den här regeringen kontinuerliga diskussioner med arbetsmarknadens parter, vilket Bengt Wittbom väl vet. Det konkreta förslag som han nu läste upp fordrar kanske litet mera diskussion; man kan inte så här utan vidare svälja det. Jag måste säga att när man hör det så låter det inte precis som om det vore särskilt attraktivt.

Men som Bengt Wittbom ju vet har vi från regeringens sida mycket klart sagt att arbetsmarknadens parter naturligtvis har ett ansvar för vad som

händer med svensk ekonomi och med sysselsättningen och att vi från regeringens sida huser viss oro för utvecklingen under 1985 och framåt. Vi har därför samlat parterna till diskussioner, och vi kommer att ha nya diskussioner i början av juni.

Men det är en helt annan sak att som Ulf Adelson säga att man lägger allt ansvar på arbetsmarknadens parter. Det var en väsentlig skillnad mellan det som Bengt Wittbom sade här och det som Ulf Adelson har sagt bl. a. i massmedia och som jag tidigare här försökt diskutera med Ulf Adelson. Bengt Wittbom säger att staten måste ha ett ansvar i slutändan, men det var ett sådant ansvar som Ulf Adelson inte ville förespråka. Har arbetsmarknadens parter fört förhandlingar, måste det, enligt Ulf Adelson, i slutändan också vara de som tar det definitiva ansvaret, och regeringen och riksdagen skall inte gå in med motåtgärder för att lindra eventuell arbetslöshet.

Jag är vidare mycket glad över att Bengt Wittbom vill vara med om att tygla marknadskrafterna, och jag hoppas att det kommer att sätta präge på moderaternas politik framöver. Däremot är jag bekymrad när han säger om arbetsmarknadspolitik att man visserligen ställer upp för den, men inte till vilka nivåer som helst. Styrande för arbetsmarknadspolitik måste ju vara hur vi bedömer läget på arbetsmarknaden. Har man en stor arbetslöshet, som vi har i dag, måste arbetsmarknadspolitik sträcka sig över sina tidigare gränser, och då gäller det för oss att hitta nya former för den, vilka är bättre än de tidigare. Vi försöker ju också på olika sätt, ibland tillsammans med de andra partierna, att finna sådana nya former.

Ungdomslagen är ett exempel på en ny form. Rekryteringsstödet, som också Bengt Wittbom här ställt sig bakom, är ett annat sådant exempel. Vi hoppas nu därför att bl. a. Bengt Wittbom och hans partibröder i riksdagen skall säga ja till de nya förslag som vi har lagt fram i kompletteringspropositionen och som innebär att man skall kunna byta ut sitt arbetslöshetsstöd mot vuxenstudiestöd eller stöd för att starta eget.

Vilka effekter har den arbetsrättsliga lagstiftningen på arbetsmarknaden? Man kan naturligtvis ha olika uppfattningar om det, men vi har ju vissa erfarenheter av hur debattens vågor gick för ett par år sedan när man från arbetsgivarhåll och från borgerligt håll krävde att reglerna för provanställning skulle formuleras om så, att det enligt lagen blev möjligt för arbetsgivare att ensidigt utnyttja provanställningen utan att behöva förhandla med facket.

Innan den lagändringen genomfördes utlovade man från vissa arbetsgivarorganisationer att detta skulle skapa ett stort antal nya arbeten för ungdomar. Somliga nämnde siffror på långt över 100 000 arbeten. Det var ganska vanligt att man talade om att 50 000–60 000 nya jobb skulle skapas, bara denna ändring i lagstiftningen kom till stånd. Nu efteråt kan vi konstatera att den debatten var helt ute i det blå. Det blev inte 50 000–60 000 nya jobb. Ingen på Arbetsgivareföreningen vågar i dag redovisa hur många jobb man uppskattar att det blev. Man påstod att den arbetsrättsliga lagstiftningen är ett stort hinder, men när det hindret togs bort fick vi inte alla de utlovade jobben.

Jag vet att det finns många, inte minst små arbetsgivare, som i dag har en

alldeles felaktig uppfattning om vad den svenska trygghetslagstiftningen egentligen innebär. Det är nog faktiskt så att en del arbetsgivare på grund av att de blivit missinformerade är rädda för den här lagstiftningen, och det borde vara ett gemensamt intresse för oss alla i riksdagen och för arbetsmarknadens parter att se till att de små arbetsgivarna får en riktig information om den arbetsrättsliga lagstiftningen. Ingen är egentligen betjänt av den fortsatta skräckpropagandan om vad lagstiftningen innebär.

Kanske var det vidare antingen så att jag hörde fel eller så att Bengt Wittbom sade fel när han menade att vi skulle få fler jobb, om vi tog bort rätten till avdrag för räntor på egnahemslån. Jag vet inte vad förslaget egentligen skulle innebära.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga: Vi har ju i dag ett betydligt större antal människor i arbetsmarknadspolitiska åtgärder än vad jag som arbetsmarknadsminister egentligen skulle vilja ha. Det är ingen önskedröm för mig eller någon annan i den socialdemokratiska regeringen att ha så många personer i olika särskilda åtgärder – utbildning, beredskapsarbete, rekryteringsplatser och ungdomslag. Men vi är inte beredda att säga nej till flera insatser förrän vi vet att vi på annat sätt kan klara sysselsättningen.

Det är inte så, varken i det här landet eller någon annanstans, att man kan kommendera fram arbeten på den öppna arbetsmarknaden. Vi måste se till att vi långsiktigt skapar en grund för en stabil och trygg sysselsättning. Det kan vi bara göra om vi ser till att vi har god fart i den svenska exportindustrin. Det kan vi bara göra om vi ser till att vi har ordning och reda i finanserna. Vad som har präglat den socialdemokratiska regeringen är att vi på båda dessa punkter har nått väsentliga framgångar. Om vi jämför situationen nu med den som rådde när vi tog över regeringsmakten kan vi konstatera att det är en positiv utveckling i den svenska industrin. Den dränering av industrisysselsättningen som skedde under de borgerliga åren har upphört. Vi kan se att underskottet i den svenska bytesbalansen har börjat att rätta till sig. T. o. m. när det gäller statsfinanserna börjar vi få bättre ordning och reda. Budgetunderskottet, som byggdes upp på den borgerliga tiden, börjar vi åter vända till en minskning i stället för en ökning.

Detta är den grund som vi måste ha för att långsiktigt kunna trygga sysselsättningen. Det är många politiska åtgärder som krävs innan vi kan säga att nu är vi nöjda, nu är vi tillfreds. Arbetslösheten är för stor som den är i Sverige i dag. Men det finns för den socialdemokratiska regeringen ingen viktigare uppgift än att se till att klara detta problem.

Bengt Wittbom talade förut om karameller och väljarnas förtroende. Det förtroendet utkräver väljarna när de går till valurnorna. Socialdemokratin är väl medveten om väljarnas förväntningar och förhoppningar och den tillit som människorna har till oss när det gäller sysselsättningen. Men vi vet också att folk inte tror att vare sig Bengt Wittbom eller jag eller någon annan politiker kan göra några trollkonster. Det är slit från dag till dag för att klara arbetslösheten. Vi har gjort en bra start i den socialdemokratiska regeringen. Vi kommer att fortsätta. Vi erkänner att problemen på arbetsmarknaden är långt ifrån tillfredsställande lösta.

Anf. 12 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Anna-Greta Leijons debattsituation sedan hon blev arbetsmarknadsminister skulle naturligtvis ha varit mycket enklare om det som arbetsmarknadsministern nu sade från talarstolen hade sagts under valrörelsen. Då ställdes ju i utsikt precis detta, att vi med en socialdemokratisk regering skulle få full sysselsättning. Det var det renodlade och enkla budskap som gick fram till väljarna. Det trumpetades ut på alla socialdemokratiska valmöten. Men att få fram den lilla bisatsen att det inte skulle vara gjort på något år att nå detta resultat lades det inte så särskilt stor möda på från socialdemokraterna. Det är därför arbetsmarknadsministern har haft det så besvärligt debattmässigt och kommer att ha besvärligt debattmässigt ända fram till att vi har ett bättre sysselsättningsläge, vilket vi ju vet att vi inte kommer att få. Vi går in i nästa lågkonjunktur med ännu högre nivå på arbetslösheten än vad vi hade när vi gick ur senaste högkonjunkturen och in i en lågkonjunktur.

Vad talar detta om för oss? Jo, det talar om att praktiskt taget oavsett takten i industrins expansion under det närmaste året eller så kommer nästa lågkonjunktur att innebära arbetsmarknadsproblem av en dimension som det för bara några år sedan var fullständigt otänkbart att ens tala om. Det är detta perspektiv vi står inför, och det är därför jag tycker att arbetsmarknadsministern och socialdemokratin skulle vara litet öppnare i fråga om att diskutera olika marknadshushållningsanpassade sätt att skapa riktiga jobb.

Jag tycker ändå att det var ett i viss mån positivt sätt att uttrycka sig när arbetsmarknadsministern berättade om regeringens kontakter med LO. Det är väl bra, om arbetsmarknadsministern slåss hårt för lägre ungdomsarbetslöshet. Jag tror dock att det vore ännu bättre om regeringen tog ett konkret initiativ och gav någonting i utbyte som på ett bättre sätt kunde infria förhoppningarna om snabba resultat när det gäller att sysselsätta ungdomar i riktiga jobb, t. ex. en temporär rejäl sänkning av arbetsgivaravgifterna i utbyte mot ett lönestopp under tre år för ungdomar under 20.

När det gäller vad Ulf Adelsohn har sagt och inte sagt vill jag bara säga att jag också var här i kammaren när arbetsmarknadsministern kom instormande helt oaviserad och slungade ur sig anklagelser mot moderata samlingspartiet. Ulf Adelsohn sade då, Anna-Greta Leijon, precis samma sak som jag står här och säger nu, nämligen att varje välfärdssamhälle och varje modernt samhälle tar hand om de människor som ställs i arbetslöshet.

Det är ju inte de enskilda människorna som sitter vid förhandlingsborden och förhandlar om lönerna, utan det görs i största utsträckning på Blasieholmen av representanter från Norra Bantorget. Om de inte får klart för sig att de också måste ta ett ansvar för den arbetslöshet som deras avtal skapar, kommer arbetsmarknadens parter att fortsätta att träffa avtal som skapar arbetslöshet och som tillintetgör regeringens ekonomiska strategi. Vi är med full fart på väg in i den situationen – det är ju därför som ni viftar med tvångslagar. Man måste göra klart för dem, att är det så att de skapar arbetslöshet, får de och de enskilda medlemmarna på arbetsgivar- och arbetstagsarsidan vara med och betala kalaset. Så enkelt är det.

Herr talman! Vi har aldrig hävdad att provanställning skulle vara någon enkel lösning för att ge 80 000–100 000 ungdomar jobb. Vill Anna-Greta Leijon diskutera detta, så går det bra att vända sig till de organisationer som har sagt det. Vi har bara pekat på detta som en del. Vad vi försöker göra är att i en analys hitta olika delförklaringar. Det är ju enda chansen att formulera ett program som gör det möjligt för oss att den politiska vägen göra vad vi kan för att bryta utvecklingen.

Arbetsmarknadsministern säger att det är bättre på arbetsmarknaden i Sverige i dag än vad det var under borgerligt styre. Jag kan inte fatta att arbetsmarknadsministern fortsätter att hävda detta, när alla vet att det är precis tvärtom, att flera människor är arbetslösa nu än då. Jag tycker inte att vi skall träta om det, men arbetsmarknadsministern tvingar in mig i denna debattsituation, och då måste jag påtala att det faktiskt är så.

Jag kan inte heller förstå att det är möjligt att hävda denna uppfattning gentemot Landsorganisationen, TCO, Svenska arbetsgivareföreningen och alla de organisationer och intressen som verkar på den svenska arbetsmarknaden. Jag kan framför allt inte förstå hur det kan vara möjligt att vi har en arbetsmarknadsminister som tror att hon ökar trovärdigheten för statsmakternas – regering och riksdag – möjligheter att långsiktigt göra någonting åt detta, när hon hävdar att det är bättre nu än det var under borgerligheten, samtidigt som vi har tiotusentals fler arbetslösa människor.

Jag kan inte fatta hur man kan tro att det svenska folket – de som möts av arbetslösheten, de som slås ut och de som står i den – skall kunna få något större förtroende för riksdagens och regeringens möjligheter att klara ut den svåra situationen och framför allt att hantera de problem som kommer i nästa lågkonjunktur.

Anf. 13 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det jag diskuterade här på slutvarvet var den svenska industrins situation, som nu är klart bättre än den var under de borgerliga åren. Vi hade en utveckling som visade fram emot en katastrofal situation för svensk industri. Varje år tappade vi tiotusentals jobb. Vi har nu vänt den utvecklingen. Vi tappar inte längre industrijobb, utan börjar i stället få fler. Antalet nyanmälda lediga platser, inte minst från tillverkningsindustrin, ökar på arbetsförmedlingarna. Men jag sade också att jag tycker att detta går långsamt. Jag skulle bl. a. väldigt gärna vilja se industrin utnyttja möjligheterna till nyanställningar, i stället för att utnyttja möjligheterna till övertidsuttag.

Jag vet inte om industrins arbetsgivare är medvetna om de risker som de tar när de i dag, på det ena företaget efter det andra, sträcker sig så långt som de gör när det gäller att utnyttja övertiden. Den lagstiftning som vi har om övertidsarbete är ett och ett halvt år gammal. När den kom till var den föremål för ganska mycket diskussion och kritik. Rösterna för att ändra lagstiftningen, för att minska möjligheterna till övertidsuttag, ökar nu för varje dag. Jag har här i riksdagen sagt att om den nya lagen långsiktigt visar sig ge en annan tendens när det gäller övertiden än den som vi tidigare har

haft under en tioårsperiod, nämligen att vi får ett ökat övertidsuttag, kommer vi att behöva ändra lagen.

En av de saker som svensk industri skulle kunna hjälpa till med just nu – utan att behöva riskera några problem med långsiktiga uppbindningar på grund av arbetsrättslig lagstiftning eller annat – är att se till att, med rekryteringsstödet hjälp, nyanställa ungdomar. Det finns ett utrymme – det visar övertidsuttaget. På det sättet skulle vi kunna nå det som Bengt Wittbom och jag är överens om: fler jobb på den öppna arbetsmarknaden.

Det var om detta som jag talade. Allmänt sett har jag inte fördolt att vi har för höga arbetslöshetssiffror. Vi har i dag högre arbetslöshetssiffror än under de borgerliga åren – ja. Men vad vi har gjort när det gäller arbetslösheten är att vi har brutit den trend i ökningstakten som vi tog över från de borgerliga. I samband med de socialdemokratiska vallöftena lät vi faktiskt inte, Bengt Wittbom, framställa det som någon lätt match. Det går inte att snabbt vända en besvärlig utveckling, lika litet i dag som på 1930-talet. Det kräver tid. Det gjorde det när socialdemokraterna tillsammans med centern på 1930-talet lyckades bekämpa arbetslösheten. Det gör det för oss också den här gången.

Anf. 14 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Låt mig bara i mitt sista inlägg rätta till min felsägning vad gäller avdragsrätt för räntekostnader för egna hem. Det är klart att vi inte skall ta bort den. Vi skall i stället återinföra den fullt ut. Vi har fått en liten försmak av vad det betyder när avdragsmöjligheterna minskar genom den underbara nattens effekter på småhusbyggnationen och alla de byggnadsarbetarjobb som har försvunnit den vägen. Det råder väl inga tvivel om min uppfattning på denna punkt – inte heller om motiven för att ändra reglerna och införa full avdragsrätt.

Ja, vi kan räkna med att få fler industrijobb under 1984, men skam vore det väl annars – med en 26-procentig devalvering totalt sett och högkonjunktur. Det stora problemet är emellertid att vi hela tiden får fler och fler arbetslösa. Det räcker inte med marginella sysselsättningsökningar i industrin för att klara denna situation – det vet vi. Då måste vi försöka angripa en del av grundorsakerna.

Ett effektivt sätt att göra det är att angripa ungdomarnas arbetsmarknadsbekymmer. Vi har pekat på olika vägar att göra det, och arbetsmarknadsministern låter inte alldeles avvisande. Behöver Anna-Greta Leijon någon hjälp för att få till stånd en ordentlig diskussion med facket – kanske genom att riksdagen uttalar sig för relativa lönesänkningar och arbetsgivaravgifts-sänkningar – skall vi gärna hjälpa till med att skapa en bred majoritet här i riksdagen för att ge regeringen råg i ryggen i dessa diskussioner.

Till slut, herr talman, vill jag säga att där är synd att arbetsmarknadsministern hotar med ännu restriktivare lagstiftning för övertidsarbete, särskilt i den uppåtgående konjunkturen, när samhället inte har klarat av att införa yrkesutbildningssystem som möjliggör för industrin att rekrytera den arbetskraft man behöver. Det enda resultatet av en mer restriktiv lagstiftning, eller t. o. m. förbud mot övertidsarbete, blir ökad strukturarbetslöshet, missade

tåg i högkonjunkturen och ännu mindre chanser för industrin att maximalt utnyttja högkonjunkturen.

Vi skulle, herr talman, kunna fortsätta denna debatt säkert hela eftermiddagen, men det skall vi inte göra. Jag tycker att debatten har visat att det finns en viss ödmjukhet hos socialdemokratien. Det var länge sedan vi såg den hos Anna-Greta Leijon, och jag ber att få framföra mitt personliga tack för att vi har sett den i dag. Behöver arbetsmarknadsministern någon hjälp gentemot riksdagen utanförstående intressen skall vi, så länge det är fråga om att förstärka marknadsekonomien, alltid ställa upp och hjälpa regeringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Uppskov med besvarande av fråga 1983/84:502 samt interpellationerna 1983/84:137, 144 och 147, m. m.

Anf. 15 TALMANNEN:

På grund av jordbruksminister Svante Lundkvists sjukdom kommer meddelandet om tidpunkt för besvarandet av Sven Munkes interpellation till justitieministern om kostnaderna för saneringen efter giftutsläppen i Teckomatorp, svar på fråga av andre vice talman Anders Dahlgren om lakvattenförsurningen från Bersbo gruvor i Åtvidabergs kommun samt svar på interpellationer av Jens Eriksson till utrikesministern om åtgärder mot skadeverkningarna av dumpad senapsgas, andre vice talman Anders Dahlgren om nämnderna för djurförsöksfrågor och Bertil Jonasson om fiskevårdande åtgärder i Vänern att lämnas vid ett senare tillfälle.

5 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1983/84:2931 och 2932 till socialutskottet

1983/84:2933 till finansutskottet

1983/84:2934 till utbildningsutskottet

1983/84:2935 till arbetsmarknadsutskottet

1983/84:2936 till bostadsutskottet

1983/84:2937 till socialutskottet

1983/84:2938 till skatteutskottet

1983/84:2939 till kulturutskottet

1983/84:2940 yrkandena 1–4 till utbildningsutskottet

yrkande 5 till socialförsäkringsutskottet

1983/84:2941 yrkandena 1, 2 och 19 till finansutskottet

yrkandena 3–9 till arbetsmarknadsutskottet

yrkandena 10 och 18 till socialförsäkringsutskottet

yrkande 11 till skatteutskottet

yrkandena 12–14 till socialutskottet

yrkandena 15–17 till bostadsutskottet

1983/84:2942–2944 till bostadsutskottet

Nr 142

**Måndagen den
14 maj 1984**

Uppskov med besvarande av fråga och interpellationer, m. m.

- 1983/84:2945 till utbildningsutskottet
1983/84:2946 till kulturutskottet
1983/84:2947 till arbetsmarknadsutskottet
1983/84:2948 till bostadsutskottet
1983/84:2949 till socialutskottet
1983/84:2950 till socialförsäkringsutskottet
1983/84:2951 till skatteutskottet
1983/84:2952 till bostadsutskottet
1983/84:2953 till finansutskottet
1983/84:2954 till arbetsmarknadsutskottet
1983/84:2955 till bostadsutskottet
1983/84:2956 yrkandena 1–4 till finansutskottet
yrkandena 5–9 till skatteutskottet
yrkandena 10, 11, 13 och 14 till socialutskottet
yrkande 12 till socialförsäkringsutskottet
yrkande 15, såvitt avsåg yrkandena 2 och 4, bil. 2 i propositionen till socialförsäkringsutskottet
i övrigt till socialutskottet
yrkande 16 till socialutskottet
yrkande 17 till jordbruksutskottet
yrkandena 18–22 till arbetsmarknadsutskottet
yrkandena 23–25 till bostadsutskottet
yrkandena 26 och 27 till utbildningsutskottet
yrkande 28 till socialförsäkringsutskottet
yrkande 29 till utbildningsutskottet
yrkande 30 till kulturutskottet
1983/84:2957 yrkandena 1–3 till finansutskottet
yrkande 4 till socialutskottet
yrkandena 5–8 till arbetsmarknadsutskottet
yrkandena 9 och 10 till skatteutskottet

6 § Föredrogs men bordlades åter

- Konstitutionsutskottets betänkande 1983/84:29
Skatteutskottets betänkande 1983/84:40
Justitieutskottets betänkanden 1983/84:24 och 26
Lagutskottets betänkande 1983/84:28
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1983/84:26 och 29
Socialutskottets betänkande 1983/84:29
Utbildningsutskottets betänkande 1983/84:19
Trafikutskottets betänkanden 1983/84:21 och 25–29
Jordbruksutskottets betänkande 1983/84:34
Bostadsutskottets betänkanden 1983/84:25–28

7 § På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 13.34 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskotts-
betänkandena väntades föreligga.

8 § Kammarens förhandlingar återupptogs kl. 15.00.

9 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1983/84:2958 av *Nic Grönvall*

1983/84:2959 av *Rune Torwald m. fl.*

1983/84:2960 av *Ulf Adelson m. fl.*

1983/84:2961 av *Stig Josefson m. fl.*

1983/84:2962 av *Lars Svensson m. fl.*

1983/84:2963 av *Lars Werner m. fl.*

1983/84:2964 av *Helge Hagberg* och *Sture Ericson*

1983/84:2965 av *Jan-Erik Wikström m. fl.*

Vissa åtgärder för att dämpa pris- och kostnadsutvecklingen (prop. 1983/84:200)

10 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1983/84:33 Anslag till statistiska centralbyrån (prop. 1983/84:100 delvis)

1983/84:35 1985 års folk- och bostadsräkning, m. m. (prop. 1983/84:100 delvis och 1983/84:85)

1983/84:38 Anslag till ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag (prop. 1983/84:100 delvis)

1983/84:41 Anslag till riksdagens revisorer och deras kansli på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1983/84 (förs. 1983/84:22 delvis)

1983/84:42 Fortsatt valutareglering (prop. 1983/84:151)

Näringsutskottets betänkanden

1983/84:30 Energipolitik (prop. 1983/84:100 delvis)

1983/84:31 Godkännande av 1983 års internationella avtal om tropiskt timmer (prop. 1983/84:121)

1983/84:32 Vissa anslag inom utrikesdepartementets område (prop. 1983/84:100 delvis och prop. 1983/84:121 delvis)

1983/84:36 Ändring i lagen om utländska förvärv av svenska företag m. m. (prop. 1983/84:171)

11 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 11 maj

1983/84:569 av *Eva Hjelmström* (vpk) till statsrådet *Bengt Göransson* om kulturtidskrifternas ekonomiska situation:

Kulturtidskrifterna (1982 fanns minst 200) kämpar i motvind i ett kärvare ekonomiskt läge samtidigt som de utgör en viktig och betydelsefull del av vårt

Nr 142

Måndagen den
14 maj 1984

Meddelande om
frågor

kulturliv. Förutom genom renodlad kulturpolitik finns en rad andra möjligheter att försämma/förbättra för dessa kulturtidskrifter. Postverkets senaste portohöjningar och avskaffande av övergångsbestämmelser är en försämring som kommer att drabba de relativt små tidskrifterna i framtiden.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga kulturministern:

Vad avser kulturministern att göra för att förbättra kulturtidskrifternas situation, och kan kulturministern garantera att just kulturtidskrifterna inte drabbas av portopolitiken?

1983/84:570 av *Thure Jadestig* (s) till utrikesministern om åtgärder för att medverka till att sovjetiske medborgaren Valentin Agapov återförenas med sin familj:

Vilka åtgärder anser sig regeringen kunna vidta för att medverka till att civilingenjör Valentin Agapov kan återförenas med sin familj som är kvar i Sovjetunionen?

1983/84:571 av *Kenth Skårvik* (fp) till socialministern om handläggningen vid försäkringskassorna av ärenden om yrkesskador:

Enligt uppgifter i tidningar och radio under senare tid har försäkringskassorna svårt att hinna med alla ansökningar om yrkesskador som inlämnats av personer som anser sig erhållit någon form av yrkesskada i sitt ordinarie arbete. Ända upp till två års väntetid sägs råda. Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till socialministern:

Avser regeringen att vidta några åtgärder i syfte att förkorta väntetiderna för besked från försäkringskassorna i ärenden som rör yrkesskada?

den 14 maj

1983/84:572 av *Hugo Bergdahl* (fp) till försvarsministern om den framtida användningen av Västmanlands flygflottiljs anläggningar:

I samband med riksdagsbeslutet i april 1979 om nedläggning av Västmanlands flygflottilj (F 1) uttalade en enig riksdag att Västeråsregionen med statliga insatser skulle kompenseras för förlusten av F 1. Hittills har ingenting av dessa uttalade löften infriats.

Den nu nedlagda flygflottiljens område, med stora markarealer, omfattande lokalbestånd och andra anläggningar står i dag mer eller mindre oanvänt och riskerar ett snabbt förfall.

Anläggningarna representerar omfattande värden och kunde vara till stor nytta för Västerås kommun, näringsliv och andra intressenter.

Trots årslånga förhandlingar mellan bl. a. staten, länsstyrelsen i Västmanland, Västerås kommun och övriga intressenter har ingenting hänt i sakfrågan när det gäller den framtida användningen och ödet för det område som tidigare disponerades av den nu nedlagda flygflottiljen.

Avser försvarsministern vidta några åtgärder för att det område som

tidigare disponerades av den nu nedlagda Västmanlands flygflottilj kommer till vettig användning?

Nr 142

Måndagen den
14 maj 1984

1983/84:573 av förste vice talman *Ingegerd Troedsson* (m) till finansministern om fastighetsskattens effekter för ideella föreningar m. fl.:

*Meddelande om
frågor*

I lagrådsremissen om statlig fastighetsskatt berörs inte effekterna av den planerade skatten för Svenska kyrkan och andra kyrkliga samfund, Nobelstiftelsen, ideella föreningar med huvudsakligt ändamål att främja vård och uppfostran, bedriva hjälpverksamhet eller att främja vetenskaplig forskning m. fl. Med hänsyn till sin allmännytta är de enligt 53 och 54 §§ kommunalskatte lagen helt befriade från skatt till staten för alla inkomster eller för alla inkomster utom sådan inkomst av rörelse som inte har naturlig anknytning till verksamheten. En fastighetsskatt på 2 % skulle väsentligt försämra deras ekonomi i den mån de har sina tillgångar placerade i fastigheter, vilket i sin tur skulle få allvarliga följder för deras möjlighet att bedriva sin allmännyttiga verksamhet.

Är finansministern medveten om effekterna för kyrkorna och de ovan nämnda organisationerna och stiftelserna om den planerade fastighetsskatten införs?

Har regeringen i så fall för avsikt att på annat sätt kompensera dem för fastighetsskatten?

1983/84:574 av förste vice talman *Ingegerd Troedsson* (m) till bostadsministern om vinstdelningsskattens betydelse för bostadspolitiken:

Vinstdelningsskatten som skall bidra till löntagarfondernas finansiering drabbar fastighetsförvaltande bolag men inte allmännyttiga bostadsfastigheter. På grund av den reala vinstberäkningen betraktas inflationsurholkningen av ett lån som en intäkt som ligger till grund för vinstdelningsskatten.

Om ett fastighetsförvaltande bolag skulle ha ett lån på 10 milj. kr. och inflationen blir 8 % kommer 8 % av 10 miljoner eller 800 000 kr. att tas upp som intäkt vid beräkningen av vinstdelningsskatten. Vinstdelningsskatt kommer således att t. o. m. kunna tas ut om bolaget visar nollresultat eller går med förlust.

De allmännyttiga bostadsföretagen går däremot helt fria, vilket även medför att bruksvärdeshyran inte kommer att höjas till följd av vinstdelningsskattens införande.

Detta strider givetvis mot neutralitetsprincipen. Finansministern skrev också i löntagarfondspropositionen (1983/84:50) att vad gäller bostadsföretagen får undantagande från vinstdelningsskatt vägas in vid bostadspolitiska bedömningar.

På vilket sätt avser bostadsministern att väga in undantagandet från vinstdelningsskatt för de allmännyttiga bostadsfastigheterna vid de bostadspolitiska bedömningarna?

Nr 142

Måndagen den
14 maj 1984

*Meddelande om
frågor*

1983/84:575 av *Margareta Persson* (s) till jordbruksministern om livsmedelsproduktionen:

En intensiv diskussion pågår i samhället om våra livsmedel. Allt fler forskare konstaterar att födan har stor inverkan på cancers utveckling. I takt med jordbrukets och livsmedelsindustrins rationalisering har producenter av vår föda ändrat karaktär. Många kor går inte längre ute på bete. Grisar och kycklingar uppföds rationellt i fabriker i trånga utrymmen. Infektioner och stress är någonting vanligt. Vetets kvalitet har sjunkit under det senaste decenniet. Olika former av bekämpningsmedel och konstgödsel används. Livsmedelsindustrin är starkt koncentrerad. Ur regional- och konsumentpolitisk synpunkt torde det vara en stor nackdel. Bakat bröd transporteras i flera dygn från södra till norra Sverige. Brödet är knappast färskt när det når butikerna.

Om vi skall kunna äta kött som inte producerats av stressade och sjuka djur, om vi skall kunna dricka mjölk som producerats av välmående kor, om vi skall kunna äta bröd som är bakat av inhemskt vete och god kvalitet och utan tillsatser, om vi skall kunna äta grönsaker och frukt utan rädsla för att gifter skall tillföras vår kropp – då krävs en delvis annan jordbrukspolitik än den vi har i dag. Giftfri odling, traditionell uppfödning av grisar och kycklingar måste stimuleras. Skatter, avgifter, prisöverenskommelser och olika former av stöd måste förändras.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga jordbruksministern:

Ligger det i den nu arbetande livsmedelspolitiska kommitténs uppgifter att se över de frågor som berörts ovan?

12 § Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert